

Е. Оуклі [8]. До них ми відносимо портретне зображення – категорію історично залежну, суспільно зумовлену й індивідуально-суб'єктивну.

Підводячи підсумок, можна констатувати, що гендерна дуальність слугує фундаментальною формою для таксономії всіх типів суспільства, а протиставлення чоловіче-жіноче може застосовуватися для структурування найрізноманітніших об'єктів, відношень, зв'язків. Виконуючи певну гендерну роль, окреслену біологічними та соціокультурними чинниками, людина автоматично потрапляє в межі такої семантичної структури, яка визначає не тільки форму, а й зміст суспільного буття. Тому людина як суспільна істота 1) ідентифікує себе в одній із гендерних іпостасей; 2) функціонує відповідно до сформованих у суспільстві законів гендерної поведінки. До останніх належать естетичні уподобання, і серед них – сприйняття зовнішності людини.

Список використаних джерел

1. Берк Э. Философское исследование о происхождении наших идей возвышенного и прекрасного / Эдмунд Берк. — М. : Искусство, 1979. — 237 с.
2. Бессонова О. Л. Гендерный аспект оцінного тезауруса: експериментальне дослідження [Електронний ресурс] / О. Л. Бессонова // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. — 2004. — № 17. — С. 76—78.
3. Мартинюк А. П. Гендер як конструкт дискурсу / А. П. Мартинюк // Дтскурс як когнітивно-комунікативний феномен : монографія. — Харків : Константа, 2005. — С. 295—318.
4. Окулова Л. П. Гендер как категория культуры и языка / Л. П. Окулова // Гендер и проблемы коммуникативного поведения. — Новополюк : ПГУ, 2010. — С. 97—99.
5. Основи теорії гендеру : навчальний посібник. — К. : К. І. С., 2004. — 536 с.
6. Andermahr S. Glossary of Feminist Theory / S. Andermahr, T. Lovell, C. Wolkowitz. — London : Edward Arnold Publishers Ltd., 2000. — 348 p.
7. Oakley A. Matilda's Mistake / A. Oakley. — Ldn. : Flamingo, 1991. — 167 p.
8. Oakley A. Sex, Gender and Society / Ann Oakley. — London : Temple Smith, 1972. — 220 p.
9. Oakley A. The Men's Room / A. Oakley. — London : Flamingo, 1991. — 312 p.
10. Scott J. W. Millennial Fantasies: The Future of "Gender" in the 21st Century. Paper presented on May 6, 2000 at the seminar "Production of the Past", Columbia University, New York. — P. 3.

УДК 811.111'276.2/276.5

Масель Ю. С. (Житомир)

НЕНОРМАТИВНІ ОДИНИЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ

Висвітлюється питання критеріїв стратифікації одиниць, що належать до ненормативного реєстру англійської мови. Наводяться різні дефініції субстандарту англійської мови та погляди на обсяг даного поняття. Пропонується власне бачення виділення критеріїв ненормативних одиниць. Підкреслюються подальші перспективи дослідження даного феномену. Подано детальний розгляд одиниць, класифікованих за виведеними критеріями.

Ключові слова: субстандарт, соціально-територіальний критерій, стилевий критерій, часова позначка, дискурсивна позначка, стилєва позначка.

Освещается вопрос критериев стратификации единиц, относящихся к ненормативному реестру английского языка. Рассматриваются разные дефиниции субстандарта английского языка и взгляды на объем данного понятия. Предлагается собственное виденье выделения критериев ненормативных единиц. Подчеркиваются дальнейшие перспективы исследования данного феномена. Представлено рассмотрение единиц, классифицированных по выделенным критериям.

Ключевые слова: субстандарт, социально-территориальный критерий, стилевой критерий, временная помета, дискурсивная помета, стилевая помета.

The article is devoted to the criteria of stratification of English non-standard units. The investigation presents various views on the definitions as well as the scope of the concepts of substandard English. Author's own vision of criteria selection for non-standard units is suggested. The paper emphasizes the necessity of further prospects for studying this phenomenon and detailed examination of the items under analysis.

Key words: substandard, socio-territorial criterion, stylistic criterion, time mark, discursive mark, stylistic mark.

У світовій лінгвістиці проблема соціально-стилістичної диференціації мови має давню традицію [12]. Вона бере свій початок з відомої тези І. А. Бодуена де Куртене про “горизонтальне” (тобто територіальне) і “вертикальне” (тобто власне соціальне) членування мови. Проблемі виявлення загальних закономірностей, періодизації, тенденцій функціонування та стратифікації ненормативних одиниць приділяли увагу такі вчені, як А. Мейє [17], А. Сеше [23], Ш. Балі [1], Е. Сепір [21] та інші. Слід зазначити, що значним є внесок у дослідженні цього питання вітчизняних мовознавців Е. Д. Поліванова [20], Л. П. Якубинського [26], В. М. Жирмунського [10], В. В. Виноградова [6], Г. О. Винокура [7], В. П. Коровушкіна [14], В. А. Хомяков

[25.] та ін. Проте, вивчення субстандартних підсистем мови являє собою досить складне завдання. Тому не дивно, що серед лінгвістів немає одностайності у визначенні природи некодифікованої лексики та фразеології, її структури та функцій, ролі в житті соціальних груп і соціумі загалом [11, 261]. Варто підкреслити також, що попри значний інтерес лінгвістів до феномену субстандарту, відкритим залишається питання стратифікації ненормативних одиниць за відповідними критеріями. Отже, **актуальність** даного дослідження не викликає сумніву. **Мета** статті полягає у виділенні критеріїв градації ненормативних одиниць англійської мови. **Об'єктом** дослідження є ненормативні одиниці англійської мови різних регістрів, що підлягають класифікації за визначеними критеріями. **Предметом** дослідження є соціальні, територіальні та стильові параметри виокремлення ненормативних одиниць англійської мови.

Досліджуючи проблему розмежування ненормативних одиниць за відповідними критеріями, слід зосередити увагу на підходах до тлумачення терміна “субстандарт”. Так, в одному з визначень субстандарт розуміється як одиниця приватної опозиції *стандарт :: субстандарт* за ознакою *наявності :: відсутності* облігаторної кодифікації, при цьому стандарт і субстандарт є нормованими підсистемами національної мови, які відрізняються характером норми, кодифікованої в стандарті та некодифікованої, узуальної в субстандарті [3:198]. Також субстандарт тлумачиться як усі мовні форми та їх елементи, що є опозицією по відношенню до кодифікованої норми літературного стандарту [13, 50].

Дослідник даного питання В. А. Хомяков під субстандартною лексикою та фразеологією розуміє складну соціально-стилістичну категорію, що складається з соціально-професійного просторіччя, до якого лінгвіст відносить аргі і жаргони, та експресивного просторіччя, яке включає низькі колоквіалізми та вульгаризми [25, 39]. Інші лінгвісти [16, 373] [24, 48] [22, 497] відносять субстандартні одиниці до соціальних варіантів мови або співвідносять їх з мовними стилями, підкреслюючи специфіку вживання одиниць в певному функціональному стилі. Тому деякі мовознавці [18, 15] [19, 76] заміщують термін “субстандарт” на “стилістично знижена лексика”.

Не можна залишити поза увагою тлумачення, за яким субстандарт розуміється як гетерогенний мовний континуум, що характеризується ненормативністю, усною формою існування, маніфестацією субкультурних цінностей, нечіткими границями між його компонентами, а також функціонуванням в межах лексичного рівня [11, 265]. Відповідно, зазначений набір ознак дозволяє розглядати субстандарт як феномен, в цілому протиставлений літературній мові. Незважаючи на наявність протиставлення *стандарт :: субстандарт*, одиниці, що репрезентують ці феномени, активно взаємодіють та можуть виступати як нормативні або ненормативні за наявності певних соціальних і психологічних умов [15, 31].

Таким чином, вищезазначене вказує на те, що в основу визначень терміна “субстандарт” покладено різні критерії, тобто термін визначається з позиції різних наукових шкіл та напрямків. У наслідок цього виникає неоднозначність й багатоплановість тлумачення.

Ми дотримуємося погляду, що *субстандарт* слід визначати як *впорядковану та ієрархічно структуровану сукупність стилістично знижених соціально детермінованих лексичних та фразеологічних одиниць із соціодемографічною дистрибуцією* [4, 10].

За даних умов, не можна залишити поза увагою той факт, що певні труднощі все ще викликає проблема стратифікації субстандартних одиниць, оскільки не має однозначних критеріїв виділення класів у межах субстандарту. Деякі труднощі спричинені міграційними процесами одиниць з однієї групи в іншу, набуванням ними відтінків значень чи власне додаткових значень.

Суперечливим та неповним, на нашу думку, видається поділ ненормативних одиниць на такі лексико-семантичні групи, як лайка (swearing), сленг (slang), жаргон (jargon), неправильне вживання (misuse), недбалі вставні слова та скорочення (fillers and small words) [27, 135]. Зауважимо, що саме поняття “лайка” незрозуміле та розмите, а поняття сленгу та жаргону є тотожні. Не можна не помітити, що в даній класифікації класи ненормативних одиниць виокремлюються лише на основі соціально-територіального критерію.

На жаль, і розподіл субстандартних одиниць на класи за Д. Крісталом викликає багато питань, оскільки дослідник ділить ненормативні одиниці на табу (taboos), інвективи (abuse words) та безадресну лексику, яка виражається за допомогою інтенсифікаторів (swearing). На наш погляд, розмежування зазначених понять нелогічне, оскільки інвективи та частина інтенсифікаторів належать до класу табу. Крім того, в даному розподілі за основу було взято лише функціонально-стилістичний критерій.

На думку російського мовознавця В. П. Коровушкіна, мовний субстандарт тотожний поняттю “просторіччя”, яке лінгвіст розмежовує на такі його різновиди, як позалітературне, територіальне, етнічне та лексичне просторіччя. Крім того, мовознавець розрізняє такі екзистенційні форми просторіччя, як загальнонародне лексичне, що об'єднує низькі колоквіалізми, загальні сленгізми та вульгаризми, і спеціальне лексичне просторіччя, представлене професійними та корпоративними жаргонами, а також аргі. Враховуючи дану типологію, дослідник пропонує соціально-комунікативну класифікацію словникового складу національної мови та стратифікацію субстандартної лексики за якістю її “просторічності” або “субстандартності”, яке дозволяє відокремити лексичний субстандарт від стандарту й диференціювати основні його лексичні пласти [13, 7].

Не можна не відмітити, що субстандарт часто ототожнюється з поняттям нецензурних, вульгарних одиниць, проте даними епітегами можна наділити лише деякі підсистеми ненормативних одиниць.

За даних умов, логічним та доречним, на наш погляд, видається класифікація англомовних субстандартних одиниць за *соціально-територіальними та стильовими* критеріями.

За соціально-територіальним критерієм ненормативні одиниці поділяються на прошарки відповідно до соціальної належності та територіальної розповсюженості. Відповідно, за соціальною належністю виокремлюємо жаргони соціальних груп, тобто спеціальні жаргони (лікарів, моряків, військових, аргі тощо) та загальний сленг. Зазначимо, що ми поділяємо думку А. С. Букалова, який спирається на точки зору Р. І. Розіної,

Л. А. Кудрявцевої та В. А. Хом'якова, основним критерієм для розрізнення явищ загального і спеціального сленгу вважає ступінь відкритості соціальних груп, у яких репрезентовані ці явища, і зазначає, що загальний сленг обслуговує відкриті соціальні групи, спеціальний сленг (=жаргон), у свою чергу, обслуговує відносно відкриті [5]. За соціально-територіальним критерієм виокремлюємо також територіальні діалекти. Під територіальним діалектом розуміємо різновид національної мови, якому властива відносна структурна близькість і який є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної і духовної культури, історико-культурних традицій та самосвідомості [9].

Не можна залишити поза увагою той факт, що ненормативні одиниці диференціюються стилістично на основі трьох типів словникових позначок: часових, дискурсивних та власне стильових (регістрових) [2].

Часова позначка “застаріле” (іноді “архаїзм” (“old-fashioned” у термінології англійських лінгвістів) або її значуща відсутність надає можливість розмежовувати застарілі субстандартні одиниці, що обмежуються частотністю вживання та визначаються кількісним шляхом, і ненормативні одиниці, притаманні сучасному мовленню.

Дискурсивні позначки характеризують субстандарт з точки зору специфічних особливостей номінації в конкретній підмові, тобто визначають сфери їх використання, а не власне стилістичний реєстр [2].

У межах дискурсивних ознак ненормативних одиниць можна виокремити родові позначки за варіантами англійської мови – “американський”, “британський”, “австралійський” та іноді “новозеландський” і “канадський”. Відсутність останніх позначок вказує на те, що ненормативні одиниці загальними для всіх варіантів [2].

Серед *власне стильових позначок*, що використовуються для стильової диференціації ненормативних одиниць, виокремлюють “знижене”, “брутальне”, “непристойне”, “нецензурне”. Оскільки всі ненормативні одиниці належать до розмовного мовлення, позначка “розмовне” недоречна й зайва в межах корпусу субстандарту: “маркується лише те, що відрізняється за стилістичними характеристиками від більшості стилістично нейтральних лексем” [2].

Нецензурною лексикою вважаються слова та вирази, що заборонені цензурою, тобто такі одиниці, що не можуть бути надруковані, хоча, можливо, і мають місце в певній неформальній ситуації. Зазначимо, що нецензурні одиниці в публічному вживанні однозначно засуджуються з морально-етичної точки зору як грубе порушення суспільно-прийнятих норм. Логічним видається той факт, що такі одиниці можна вважати непристойними. У російській суспільній практиці непристойність, як суспільно-зумовлене явище, за В. І. Желвісом, пов'язана насамперед із сексуальними поняттями – грубими назвами геніталій та статевого акту [8, 163].

Оскільки непристойна та нецензурна лексика, як правило, визначається як табу, на письмі нецензурні слова зазнають графічної евфемізації, наприклад, *f**k*, *c*nt*, *motherf****r* тощо.

В англійській мові виокремлюють 7 лексем, що вважаться непристойними: *shit*, *piss*, *fuck*, *cunt*, *sucker*, *motherfucker*, *tits*.

Закцентуємо увагу, що навіть при встановленні критеріїв поділу ненормативних одиниць англійської мови залишаються труднощі дослідження субстандартної системи, спричинені рухливістю, непостійністю об'єкта їх дослідження, оскільки через невеликий часовий проміжок значна кількість мовних одиниць застаріває та виходить з ужитку, що відповідно, відображається в системі ненормативних одиниць. Проте, субстандартні феномени є невід'ємною складовою мови, вони сприяють її розвитку та служать джерелом нових лексичних та фразеологічних одиниць [11, 261].

Перспективою дослідження вбачаємо в дослідженні функціонально-прагматичної стратифікації ненормативних одиниць англійської мови.

Список використаної літератури

1. Балі Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балі; перев. с франц. – М. : Изд-во иностр. лит., 1955. – 416 с.
2. Баранов А. Н. Парадоксы стилистической дифференциации идиом / А. Н. Баранов, Д. О. Добровольский [Электр. ресурс] // Диалог 2003 : междунар. конференция, 11-16 июня 2003 г. : докл. – Протвино, 2003. – реж. дост. : <http://www.dialog-21.ru/Archive/2003/DobrovolskijBaranov.htm>.
3. Биков В. Російська феня / В. Биков // Словник сучасного інтержаргона асоціальних елементів. – М. – 1992. – 345 с.
4. Бондаренко К. Л. Лінгвокультурні особливості укр. та англ. сленгу / К. Л. Бондаренко: автореф. дис. к. ф. н.– Д.: 2007.– 22 с.
5. Букалов А. С. Особенности функционирования общего сленга в средствах массовой информации / А. С. Букалов – Режим доступа: www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vdpu/Movozn/2010_16/article/11.pdf.
6. Виноградов В. В. История лингвистических учений/ В.В.Виноградов. М, 1978.– 227 с.
7. Винокур Г.О. Собрание трудов. Введение в изучение филологических наук / Г. О. Винокур– М. : Лабиринт, 2000. – 415 с.
8. Жельвис В.И. Стратегия и тактика брани: тендерный аспект проблемы/ В. И. Жельвис // Тендер: язык, культура, коммуникация. – М. : МГЛУ, 2001. – 187 с.
9. Жилко Ф. Т. Ареальные единицы укр. языка / Ф. Т. Жилко // В кн. ОЛА МИ. – 1970. М., 1972; Бевзенко С. П. Укр. діалектологія. – К., 1980– Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um156.htm>
10. Жирмунский В. М. Национальный язык и социальные диалекты / В. М. Жирмунский. – Л.:1936. – 87 с.
11. Калугина Е. Н. Понятийно-теоретический аспект исследования языкового субстандарта / Е. Н. Калугина // Научный диалог. – 2013.– 315 с.

12. Комуникативне середовище та мовної ареал. Соціолінгвістичні аспекти мовної поведінки – Режим доступу : <http://uadoc.zavantag.com/text/14920/index-9.html>.
13. Коровушкин В. П. Основы контрастивной социолектологии: автореферат диссертации доктора филологических наук / В. П. Коровушкин. – Пятигорск, 2005. – 21 с.
14. Коровушкин В. П. Социальная лексикология английского языка. Часть I. Теоретические основы социолексикологического изучения английской нестандартной лексики / В. П. Коровушкин. – Череповец : ЧГПИ, 1996. – 40 с.
15. Красса С. И. Гендерные лингвоконцентры субстандарта / С. И. Красса, Е. Н. Калугина // Вестник Южно-Уральского государственного университета: Лингвистика. – 2012. – № 25 (284),. – 54 с.
16. Лихачев Д. С. Арготические слова профессиональной речи. Развитие грамматики и лексики современного литературного языка / Д. С. Лихачев.– М. : Наука, 1964. – 400 с.
17. Мейе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков / А. Мейе // Русский перевод. – М. ; Л., 1938 – 313 с.
18. Мілер А. А. Стилистически сниженная лексика и её отражение в двуязычных словарях : автореф. на стиск. учен. степ. дис. докт. филол. Наук / А. А. Мілер – Алма-Ата, 1972. – 15 с.
19. Овденко А. В. Специфика полисемии и омонимии разностилевых слов на материале американского слэнга XX : дис. канд. филол. наук / А. В. Овденко – М. : 1973. – 179 с.
20. Поливанов Е. Д. Труды по восточному и общему языкознанию / Е. Д. Поливанов. – М. : Наука, 1991. – 389 с.
21. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир. – М. : Прогресс, 1993. – 656 с
22. Серебренников Б. А. Территориальная и социальная дифференциация языка / Б. А. Серебренников – М. : Наука, 1970. – 515с.
23. Сеше А. Программа и методы теоретической лингвистики. Психология языка / А. Сеше/ перев. с франц – М.: УРСС, 2003.– 262 с.
24. Скворцов Л. И. Об оценках языка молодежи (жаргон и языковая политика). Вопросы культуры речи / Л. И. Скворцов – М., 1974, вып.5, 1964. – 212 с.
25. Хомяков В. А. Нестандартная лексика в структуре английского языка национального перифраз – автореф. дис. докт. филол. наук / В. А. Хомяков – Л., 1980. – 23 с.
26. Якубинский Л. П. Язык и его функционирование. Избранные работы/ Л. П. Якубинский/ отв. ред. А. А. Леонтьев – М. : Наука, 1986. – 205 с.
27. Anderson L. G., Trudgil P. V. and Language. – Oxford : Basil Blackwell LTD, Bailey L. A., 1990. – 230 с.

УДК 811.111'372

Мацієвська А. І. (Чернівці)

ЗАСОБИ ДОСЯГНЕННЯ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ТА АДЕКВАТНОСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ПРОТАГОНІСТА (на матеріалі романів Д. Стіл)

Досліджуються засоби досягнення еквівалентності та адекватності при перекладі емоційного стану протагоніста. Розглядаються особливості перекладу емоцій в художній літературі. Аналізуються основні перекладацькі прийоми та трансформації, використані в перекладах романів Даниєли Стіл.

Ключові слова: еквівалентність, адекватність, перекладацькі трансформації, перифраз, номіналізація, вербалізація.

Исследуются средства достижения эквивалентности и адекватности при переводе эмоционального состояния протагониста. Рассматриваются особенности перевода эмоций в художественной литературе. Анализируются основные переводческие приемы и трансформации, использованные в переводах романов Даниэлы Стил.

Ключевые слова: эквивалентность, адекватность, переводческие трансформации, перифраз, номинализация, вербализация.

The article is dedicated to the means of achieving equivalence and adequacy in the translation of the emotional state of a protagonist. The work discloses the peculiarities of the translation of emotions in fiction. Special attention is focused on the analysis of the basic translation techniques and transformations used in the translations of the novels written by Danielle Steel.

Key words: equivalence, adequacy, translation transformations, paraphrase, nominalization, verbalization.

Переклад творів художньої літератури є складним цілеспрямованим видом творчої діяльності, результат якої повинен відповідати низці вимог. Реципієнт сприймає перекладений текст як тотожний оригіналу, тому головне завдання перекладача – повноцінне відтворення змісту першотвору. Згідно з теорією О.Д. Швейцера, в процесі художнього перекладу до уваги береться ряд факторів, які дозволяють обрати та застосувати найбільш доцільну стратегію. Варто виокремити такі фактори: норма мови, норма перекладу, літературна традиція, національний колорит, дистанція часу, первинна та вторинна комунікативна ситуація, предметна ситуація [7, с.